

Manas destânında bir at yarışı

EMİNE GÜRSOY NASKALİ

MANAS destânının “*Kanıkeydin Taytoru Cabışı*” bölümü belki de dünya edebiyâtının en dramatik sahnelerinden biridir.

Kahraman Manas, düşmanı Konkurbayev tarafından öldürüldükten sonra Manas’ın atalaşları, yâni aynı babadan olan kardeşleri isyan ederler ve idâreyi ele geçirirler. Kardeşlerden birisi, Manas’ın karısı Kanıkey ile evlenmek ve Manas’ın bebek yaştaki oğlu Semetey’i mîrâsından mahrum etmek ister. Kanıkey, Buhâra hanı Temir’in kızıdır. Oğlu Semetey’i ve kayın vâlidesi Cıyırdı’yı da alarak zorlu mâcerâlardan sonra babasının himâyesine sığınır. Semetey’e 12 yaşına kadar kimliği açıklanmaz; bu, çocuğun selâmeti için gereklidir. Semetey, dayısı İsmail’i babası bilir.

Semetey tam 12 yaşına basacağı sırada Kanıkey bir haber duyar: Buhâra hanı ve komşu hanlıklar büyük bir şölen tertipleyecek, şölende at yarışları yapılacaktır. Ka-

nıkey, bu yarışa atı Taytor’u sokmaya karar verir. Taytor 60 yaşındadır. Yarışı kazandıkları takdirde sanki Semetey’in bahtı da açılacak, babasının intikâmını alacaktır. Kanıkey’in babası ve kardeşi İsmail onun Taytor’u yarışa sokmasına karşı çıkarlar. Dul bir kadına bunun yakışmayacağını söylerler. Fakat Kanıkey, Taytor’u yarışa sokmaya kararlıdır. Yarışa bin yürük, yâni koşu atı katılacaktır. Hepsi de meşhur atlardır. Binicileri 7 ilâ 10 yaşları arasında çocuklardan seçilmiştir. Yarışın başlarında, Taytor en sondadır. Kanıkey bu duruma çok kederlenir. Derken Taytor önde giden 360 atın peşine yetişir. Yarışan atları cesâretlendirmek ve daha da hızlı koşmalarını sağlamak için “at sürömök” tâbir edilen bir usûl vardır: yarışan atların refâkatinde, yarışa dâhil olmayan başka atlar da koşabilir. Kanıkey, Taytor’u koşturmak için at üstünden Manas’ın emektar tüfeğini ateşler. Tüfeğin sesini duyan Taytor, Manas’ı hatırlar, bir hamle yapar ve ilk 30 at

içine girer. Ama Kanıkey yine mutsuzdur, niyetinin gerçekleşmesi için Taytor’un birinci gelmesi şarttır. Derken Manas’ın savaşlarda ölmüş olan 40 yiğidinin ruhları peydâ olur ve Taytor’u hızlandırmak için yarışa girerler. Kanıkey ruhları görür ve kederi daha da artar, gözleri yaşarır. Bu sırada Semetey, Kanıkey’in Taytor’u yarışa soktuğunu fark eder ve halası diye bildiği annesi Kanıkey’e yardım etmek için Manas’ın adını çağırarak Taytor’u hızlandırmaya çalışır. Semetey’i duyan at çobanları feryâda katılırlar, onlar da Manas’ın adını çağırmaya başlarlar. At çobanlarını duyan koyun çobanları da onlara katılır. Kanıkey gözyaşlarını artık tutamaz.

Kanıkey’in ağladığını gören ve duyan herkes ağlar. Ağaçlar ağlar, bitkiler ağlar, hayvanlar ağlar. Kırlardan, ovalardan Manas’ın adı göklere yükselir. Nihâyet endişeli bekleyiş yerini coşkulu bir sevince bırakır: Taytor yarışı birinlikle bitirmiştir.